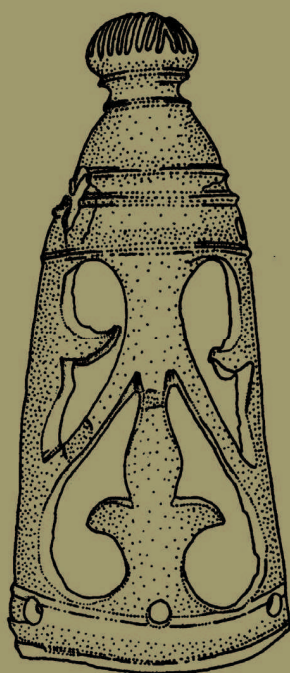

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKEHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ARCHEOLÓGIA 26
ROČNÍK CX – 2016

ANNALES ZBORNÍK
MUSEI SLOVENSKEHO
NATIONALIS NÁRODNÉHO
SLOVACI MÚZEA

ARCHEOLÓGIA 26
ROČNÍK CX – 2016

Bratislava 2016

ANNALES MUSEI NATIONALIS SLOVACI
ZBORNÍK SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO MÚZEA

CX – 2016
ARCHEOLÓGIA
26

Redakčná rada/Editorial Board

PhDr. Juraj Bartík, PhD. (predseda), doc. PhDr. Gertrúda Březinová, CSc., Mgr. Radoslav Čambal,
PhDr. Beata Egyházy-Jurovská, PhDr. Zdeněk Farkaš, PhD., doc. PhDr. Matej Ruttkay, CSc.,
Prof. PhDr. Stanislav Stuchlík, CSc., PhDr. Vladimír Turčan

Zostavovateľ/Edited by
PhDr. Vladimír Turčan

Preklad do nemeckého a anglického jazyka/translation into English and German languages: REELS, s. r. o., Stephanie
Staffen a autori

Publikácia je recenzovaná/publication is reviewed

Grafická úprava/Graphic design
Matúš lányi

Tlač/Print:

Vydalo/Published by: Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum, Bratislava 2016

Náklad/Numbers of the copies: 350 kusov

© Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum/Slovak National Museum-Archaeological Museum 2016

ISBN 978-80-8060-390-8
ISSN 1336-6637

ZBORNÍK SLOVENSKEHO NÁRODNÉHO MÚZEA CX– 2016 ARCHEOLÓGIA 26

PhDr. Etela Studeníková, CSc., dlhoročná vedecká pracovníčka
SNM-Archeologického múzea a vysokoškolská pedagogička, zakladateľka ročenky Archeológia, sa v tomto roku dožíva okrúhleho životného jubilea. Kolegovia a priatelia želajú jubilantke do ďalších rokov veľa zdravia, spokojnosti a úspechov.

PhDr. Etela Studeníková, CSc., langjährige wissenschaftliche Mitarbeiterin
des SNM-Archäologischen Museums und Hochschulpädagogin, die Gründerin des Jahrbuchs Archeológia, erreicht in diesem Jahr ein rundes Lebensjubiläum. Kollegen und Freunde wünschen der Jubilarin für die nächsten Jahre viel Gesundheit, Zufriedenheit und Erfolg.

OBSAH – CONTENTS – INHALT

- 7 KATARÍNA GAJARSKÁ: Neolitický dom na sídlisku kultúry s lineárnou keramikou v Blatnom
17 The Neolithic house on settlement of the Linear Pottery Culture in Blatné
- 19 ZOJA BENKOVSKY-PIVOVAROVÁ: K terminológii počiatku strednej doby bronzovej na južnom Slovensku vo svetle nálezov z hrobu 3/62 maďarovskej kultúry z Nových Zámok
25 Zur Terminologie der beginnenden mittleren Bronzezeit in der Südslowakei im Lichte der Funde aus dem Grab 3/62 von Nové Zámky
- 27 PAVOL JELÍNEK: Objekty s dvojicami ľudských skeletov na sídliskách staršej a strednej doby bronzovej na Slovensku
35 Objekte mit menschlichen Skelettpaaren in Siedlungen der älteren und mittleren Bronzezeit in der Slowakei
- 37 GABRIEL NEVIZÁNSKY – PÉTER PROHÁSZKA: Bronzový depot zo Šarišských Lužianok z roku 1876
46 Der Bronzehort aus Šarišské Lužianky aus Jahr 1876
- 49 MILAN HORŇÁK: Sídliskový areál lužickej kultúry a zo stredoveku v Púchove-Horných Kočkovciach
57 Settlement site of Lusatian Culture and from the Middle Ages in Púchov-Horné Kočkovce
- 59 LUCIA BENEDIKOVÁ: Nálezy z Vršatského Podhradia v kontexte osídlenia stredného Považia v neskorkej dobe bronzovej a v dobe halštatskej
70 Die Funde aus Vršatské Podhradie im Kontext der Besiedlung des mittleren Waagtals in der Spätbronze- und Hallstattzeit
- 73 PETR KOS: Pohřebiště ze Slavkova a jeho přínos k poznání vývoje halštatské kultury ve středním Politaví (K možnosti zpřesnění datace hrobů ždanické skupiny horákovské kultury)
101 Das Gräberfeld aus Slavkov und sein Beitrag zur Kenntniss der Entwicklung der Hallstatt-kultur im mittleren Flussgebiet von Litava (zur Möglichkeit der Präzisierung der Datierung von Gräbern der Ždanice-Gruppe der Horákov-Kultur)
- 103 KATARÍNA HARMADYOVÁ: Dvojslučková oblúkovitá spona z Bratislavy-Devína
107 Bogenförmige Zweischleifenfibel aus Bratislava-Devín
- 109 RADOSLAV ČAMBAL: Včasnotaténske spony z Horných Orešian – Slepého vrchu v zbierkach SNM-Archeologického múzea v Bratislave
116 Frühlatènezeitliche Fibeln aus Horné Orešany – Slepý vrch in den Sammlungen des SNM-Archäologischen Museums in Bratislava
- 119 IGOR BAZOVSKÝ: Súčasti astragálových opaskov z juhozápadného Slovenska
123 Bestandteile der Astragalgürtel aus der Südwestslowakei
- 125 RADOSLAV ČAMBAL: Spätlatènezeitliche Jochendbeschläge aus dem Gebiet von Bratislava
131 Neskorolaténske nákončia jariem konského záprahu z priestoru Bratislavy
- 133 VLADIMÍR KRUPA – MIROSLAVA DAŇOVÁ – JÁN ŠTUBŇA – EUDMILA ILLÁŠOVÁ – JÁN TIRPÁK: Prsteň z bohatého hrobu I z Krakovian-Stráží (štyľová a gemologická analýza)
140 Ring from the abundant grave I in Krakovany-Stráže
- 143 DARINA BIALEKOVÁ: Predmety a polovýrobky z kosti a parohu z pobedimského hradiska
150 Gegenstände und Halbfabrikate aus Bein und Geweih vom Burgwall Pobedim

- 151 SAMUEL ŠPANIHEL: Nálezy keramiky z pevnosti v Čiernom – Valoch
 161 Keramikfunde aus der Festung in Čierne – Valy
- 163 MÁRIO BIELICH: Stredoveké osídlenie v Rumanovej
 171 Mittelalterliche Besiedlung in Rumanová
- 173 LUCIA PILKOVÁ – PETRA ŠIMONČIČOVÁ KOÓŠOVÁ: Militária, ostrohy a kónský postroj
 z Čeboviec – Zeleného hradu (okr. Veľký Krtíš)
 181 Militaria, Sporen und Pferdegeschirr vom Čebovce – Zelený hrad (bez. Veľký Krtíš)
- 183 PETER NAGY – EVA ĎURKOVIČOVÁ: Výsledky archeologického výskumu Kalvínskeho kostola
 v Šamoríne
 192 Ergebnisse archäologischer Grabung der Calvinischen Kirche in Šamorín
- KOLOKVIUM
- 193 Štrnásty ročník kolokvií k otázkam rímsko-germánskej archeológie
 194 Vierzehnte Jahrgang der Kolloquien zu den Fragen der römische-germanischer Archäologie
- 195 JAROSLAVA RUTTKAYOVÁ: Miniaturne nádoby z pohrebiska vo Veľkom Cetíne
 200 Miniaturgefäße vom Gräberfeld in Veľký Cetín
- 201 JAROSLAVA SCHMIDTOVÁ: Miniaturna nádobka z doby rímskej z Bratislavy-Čunova
 206 Miniature container from the Roman period from Bratislava-Čunovo
- 207 TOMÁŠ ZEMAN: Miniaturní keramické nádoby z doby římské z jihovýchodní Moravy
 211 Miniaturgefäße aus der römischen Kaiserzeit von südöstlichen Mähren
- 213 ĽLEV ZACHAR – VLADIMÍR TURČAN: Miniaturna keramika zo sídliskových objektov v Šaštíne-Stráži
 a v Trnave
 219 Miniaturkeramik aus Siedlungsobjekten aus Šaštín-Stráže und aus Trnava
- 221 RADKA KNÁPEK – ONDREJ ŠEDO: Misky s omfalem v životě barbarských společností doby římské
 277 Bowls with an omphalos in the life of Barbarian tribes in the Roman period
- RECENZIE
- 281 Vladimír Krupa – Marián Klčo: Bohaté hroby z doby rímskej z Krakovian-Stráži (*Vladimír Turčan*)
- 283 Skratky časopisov a periodík – Abkürzungen von Zeitschriften und Periodika

Vladimír Krupa – Marián Klčo: Bohaté hroby z doby rímskej z Krakovian-Stráží

Vydal Trnavský samosprávny kraj a Balneologické múzeum, Piešťany. Piešťany 2015, 214 strán, Perovky, farebné a čiernobiele fotografie v texte.

V publikácii sú zhrnuté poznatky o unikátnych nálezoch, pochádzajúcich z narušených hrobov v lokalite Krakovany-Stráže. Nálezy sú roztrúsené po viacerých slovenských múzeách, avšak podstatná časť z nich sa nachádza práve v zbierkach Balneologického múzea v Piešťanoch. Autori podali v piatich kapitolách dosiaľ najúplnejší pohľad na unikátne hrobové nálezy, okolo ktorých sú stále (a zrejme definitívne) neobjasnené skutočnosti. Otvorená je aj téma proveniencie nájdených artefaktov, pričom k známym nálezom môžu pribudnúť aj ďalšie, ktoré sú utajené v súkromných rukách, ako nedávno ukázala rukoväť lanxu, ktorá sa dostala až do USA, kde sa objavila na aukcii spoločnosti Sotheby's.

V prvej kapitole je spracované praveké osídlenie lokality v širšom geografickom rámci. Ďalšia kapitola je vlastne sumarizáciou okolností objavu hrobov a osudov ich inventára. Autori sa opreli nielen o už publikované informácie, ale aj o vlastné štúdium archívnych dokumentov, zachovanej korešpondencie a súdovej tlače – a to regionálnej i zahraničnej (zachytili dokonca správu o objave, uverejnenú 9. 7. 1933 v New York Herald!), zároveň korigovali niektoré staršie údaje (E. Benninger). K fotografiám osobností, ktoré sa zaslúžili o záchranu a odborné spracovanie nálezov, snáď mohli pridať aj portréty V. Ondroucha a V. Vlka. Nepochopiteľne nie je v súvislosti s informáciou o výstave „Das Haus lacht vor Silber“ v Bonne, na ktorej boli počas roku 1997 prezentované originály

lanxu aj držadla, spomenutý vtedajší riaditeľ SNM-Archeologického múzea Š. Holčík, ktorý mal možnosť vidieť oba predmety z autopsie a zistil informácie, ktoré by pomohli k osvetleniu pozadia pohybu tohto vzácneho artefaktu (Š. Holčík navyše neskôr zistil, že V. Budinský-Krička mal mať pravdepodobne kresbovo zdokumentované obidve rukoväťe. V jeho pozostalosti sa však kresby nenašli, resp. neboli identifikované. Rozpamätala sa na to vtedajšia pracovníčka múzea, v tom čase študentka V. Budinského-Kričku). Skutočnosť, že príbeh krakovianskych hrobov nebude tak skoro osvetlený (ak niekedy vôbec) je kapitola „Príbeh pokračuje“, v ktorej autori uvádzajú ďalšie artefakty, ktoré by mohli pochádzať z tejto lokality (napr. nedávno zdokumentovaný zlatý prsteň). *

V samostatnej kapitole sa autori snažili hľadať historické pozadie nálezov a to aj z hľadiska pohrebných zvykov u Germánov a ich proveniencie. Dôležitá je informácia o objave hrotitej priekopy (vlastný výskum múzea), ktorú interpretujú ako ohradenie funerálneho okrsku, vo vnútri ktorého sa nachádzali predmetné hroby. Zaujímavá je aj snaha včleniť bohaté hroby do sídelného kontextu mikroregiónu v dobe rímskej a to porovnaním so štruktúrou a hmotnou náplňou blízkeho pohrebiska v Očkove, ale napr. upozornenie aj na dosiaľ síce skromné nálezy z vrstiev, skúmaných pri kostole sv. Gála v obci Stráže.

Všetky artefakty z hrobov, spolu 130 predmetov, bez ohľadu na miesto uloženia, sú spracované v obsiahlom katalógu nálezov. Pri každej položke je uvedený názov, príslušný hrob, uloženie, opis, proveniencia, datovanie a odkaz na literatúru. Do súpisu boli zaradené aj artefakty, o ktorých sa nevie nič bližšie okrem toho, že boli súčasťou hrobových celkov a o ktorých existencii sa autori dozvedeli vlastným pátraním z orálnych zdrojov.

Ako zaujímavý appendix bola zaradená kapitola J. Tirpáka a E. Illášovej „Spektrálna analýza predmetov z germánskych hrobov z doby rímskej, Krakovany-Stráže“. Jej obsahom sú výsledky analýz fluorescenčnou metódou. Ide o metódu, aktuálne zavádzanú do výskumu archeologických artefaktov vďaka projektu v Archeologickom ústave SAV

* Pozri príspevok v tomto zväzku zborníka Archeológia, s.133-141.

v Nitre, kde sa týmto nedeštruktívnym a rýchlym spôsobom (priložením spektrometra k povrchu kovu) vytvára základná databáza. Metódou boli analyzované všetky artefakty zo spracovávaných hrobov a výsledky katalógovo publikované. U artefaktov, zložených z viacerých častí (napr. z tela a rukováti nádoby) bol zmeraný každý komponent zvlášť. Čitateľ na schematickom vyobrazení zistí presné miesto, z ktorého bola vzorka získaná a výsledky konkrétneho merania. Možno sa mohli autori pokúsiť aj o komplexnejšie vyhodnotenie a akýsi zhrňujúci záver. Treba však vyzdvihnúť, že ide o dosiaľ najväčší súbor, ktorého chemické zloženie bolo touto metódou získané.

Na záver publikácie je štandardne uverejnená „Výberová bibliografia“, zahŕňajúca takmer 120 položiek, medzi ktorými nájdeme nielen odborné a vedecké publikácie ale aj novinové správy, medzi nimi tiež z medzivojnového obdobia, vydávané v maďarskom a nemeckom jazyku, čo svedčí o rozsiahlom heuristickom bádání autorov v archívoch. Súpis literatúry však nie je úplne totožný s prácami, ktoré boli použité v prvých kapitolách monografie.

Knihu možno celkovo hodnotiť ako precíznu a odborne fundovanú prácu múzejného pracoviska, ktorého ambície presahujú regionálne parametre.

Vladimír Turčan